

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

В.І. Староста

**КУРСОВІ РОБОТИ:
ПІДГОТОВКА, ОФОРМЛЕННЯ, ЗАХИСТ**

**Навчально-методичний посібник
для студентів спеціальності «Початкова освіта»**

Ужгород-2022

УДК 159.9(076)

Староста В.І. Курсові роботи: підготовка, оформлення, захист. Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Початкова освіта». Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2022. 40 с.

У пропонованому виданні висвітлено методику виконання основних етапів курсових робіт, а також охарактеризовано їх оформлення та захист.

Видання адресовано студентам спеціальності «Початкова освіта», викладачам – науковим керівникам курсових робіт.

Рецензент:

Попадич Олена Олександрівна – доктор педагогічних наук, доцент УжНУ.

*Рекомендовано до друку
науково-методичною комісією факультету суспільних наук
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(протокол №5 від 29 грудня 2021 р.)*

© В.І. Староста, 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. МЕТА І ЗАВДАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	5
2. ОСНОВНІ ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	5
2.1. Вибір теми курсової роботи	6
2.2. Завдання на курсову роботу та календарний план їх виконання	7
2.2. Опрацювання літератури	8
2.4. Дотримання академічної доброчесності. Мова і стиль курсової роботи	10
3. СТРУКТУРА КУРСОВОЇ РОБОТИ	14
4. ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	22
4.1. Загальні вимоги	22
4.2. Нумерація	23
4.3. Ілюстрації та інший допоміжний матеріал	25
4.3.1. Рисунки	25
4.3.2. Таблиці	27
4.3.3. Формули	28
4.3.4. Додатки	28
4.4. Список використаних джерел	29
4.4.1. Правила цитування та посилання на використані джерела.....	29
4.4.2. Оформлення списку використаних джерел	29
5. ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ	33
5.1. Порядок допуску курсових робіт до захисту	32
5.2. Процедура проходження захисту та орієнтовні критерії оцінювання	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	37
ДОДАТКИ	39

ВСТУП

Реформування сучасної шкільної освіти потребує кваліфікованих креативних учителів. Важливим чинником підготовки такого вчителя в системі вищої освіти є науково-дослідна робота студентів, яка є органічною складовою частиною освітньої діяльності і включає навчальну, виховну, наукову, культурну, методичну діяльність. Дослідницький підхід професійної підготовки сприяє поглибленому творчому засвоєнню студентами навчального матеріалу, допомагає оволодіти науковими методами пізнання, формує навички дослідника.

Форми участі студентів у науково-дослідній роботі:

- науково-дослідна робота студентів згідно навчального плану окремих курсів, під час проходження практики, виконання курсових та дипломних робіт;
- участь у роботі наукових гуртків та наукових семінарах при кафедрах;
- доповіді на студентських та інших наукових конференціях;
- науково-дослідна робота студентів за бюджетною тематикою кафедр чи лабораторій, за міжнародними грантами тощо.

Найбільш здібні до науково-дослідної роботи студенти продовжують дослідницьку діяльність в аспірантурі під час підготовки дисертаційних робіт.

Важливою ланкою практичної підготовки є виконання студентами курсових, а потім кваліфікаційних (бакалаврських та магістерських) робіт. Під час виконання цих видів робіт поглиблюються та закріплюються теоретичні знання студентів з усіх дисциплін навчального плану.

У пропонованому навчально-методичному посібнику зроблено спробу розкрити основні етапи щодо організації та проведення наукового дослідження студентами спеціальності «Початкова освіта» під час підготовки та оформлення курсових робіт, а також їх захисту.

Сподіваюсь, шановні студенти,
посібник допоможе Вам у підготовці,
оформленні та успішному захисті
курсів робіт.
Автор

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Виконання й оформлення курсових робіт – один з важливих і перспективних видів дослідницької діяльності студентів у закладах вищої освіти (ЗВО). У творчій взаємодії студента і викладача формується особистість майбутнього фахівця, розвивається вміння вирішувати актуальні проблеми, самостійно орієнтуватися в науковій літературі, успішно застосовувати на практиці теоретичні знання.

Мета курсової роботи – розвиток навичок самостійної науково-пошукової діяльності під час проведення педагогічного дослідження, оформлення отриманих результатів та подальшого захисту.

Основні завданнями курсової роботи:

- закріплення, систематизація та поглиблення теоретичних знань та практичних навичок студентів з лекційних курсів, практичних та семінарських занять, аби їх вміти застосувати до комплексного вирішення конкретного фахового завдання;
- розвиток умінь аналізувати окремі педагогічні об'єкти (категорії, поняття, явища тощо);
- набуття досвіду пошуку, опрацювання, критичного оцінювання достовірності та надійності інформації з різних наукових джерел у галузі педагогічних наук (монографічна, навчально-методична, періодична література, збірники наукових праць, дисертаційні праці тощо);
- збирати, інтерпретувати та застосовувати дані у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності;
- письмове оформлення отриманих результатів, формулювання конкретних висновків та практичних рекомендацій згідно теми курсової роботи;
- презентація отриманих результатів під час захисту.

2. ОСНОВНІ ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Розглянемо основні етапи виконання курсової роботи:

- вибір теми курсової роботи;
- попередній пошук та підбір літератури з теми дослідження;
- складання спільно з науковим керівником попереднього плану та структури курсової роботи, а також календарного плану виконання окремих завдань;
- визначення об'єкта, предмета, мети, завдань та можливих методів дослідження.
- поглиблене опрацювання підібраної літератури з теми дослідження (порівняння, класифікація, узагальнення, критичний аналіз) та проведення подальшого пошуку літературних джерел;
- формулювання теоретичних засад згідно теми педагогічного дослідження;

- здійснення (за необхідності) емпіричного педагогічного дослідження, аналіз отриманих результатів та їх узагальнення;
- написання наукового тексту курсової роботи згідно з її структурою (вступ, основна частина, висновки, рекомендації), оформлення додатків і списку використаних джерел; підбір ілюстративного матеріалу; редагування тексту курсової роботи згідно вимог до оформлення;
- подання чорнового варіанту рукопису науковому керівникові;
- доопрацювання роботи з урахуванням наданих зауважень та рекомендацій, остаточне чистове оформлення роботи;
- подання фінальної версії роботи науковому керівникові, а також на кафедру для отримання рецензії і допуску до захисту;
- захист курсової роботи.

Зазначимо, що наведена послідовність носить умовний характер, оскільки деякі етапи можуть проходити паралельно, або носити циклічний характер. Розглянемо більш детально деякі із зазначених етапів

2.1. Вибір теми курсової роботи

Тематика (перелік можливих тем) курсових робіт розробляється щорічно та затверджується рішенням кафедри. Тематика роботи має відповідати навчальному плану спеціальності «Початкова освіта», враховувати проблематику сучасних педагогічних досліджень в Україні (<http://naps.gov.ua/ua/press/announcements/1315/>), а також в сфері початкової освіти.

Процедура визначення теми роботи, як правило, наступна:

- науковий керівник сам пропонує тему, виходячи зі своєї власної дослідницької діяльності і залучаючи до неї студентів;
- студент обирає тему, що відповідає його науковим інтересам.

Науковий керівник курсової роботи:

- формулює тему курсової роботи і разом зі студентом визначає мету, завдання, предмет і об'єкт дослідження;
- надає допомогу у розробці календарного графіка роботи на весь період виконання;
- рекомендує студентові необхідну літературу, Web-ресурси;
- надає організаційну і науково-методичну допомогу шляхом проведення консультацій;
- контролює хід виконання роботи;
- періодично інформує кафедру про хід виконання роботи;
- перевіряє оформлення виконаної роботи відповідно до вимог, які ставляться до такого виду робіт;
- готує рецензію на курсову роботу.

Обов'язки студента: 1) обрати тему курсової роботи; 2) скласти індивідуальний план щодо її виконання; 3) визначити перелік питань і

практичних матеріалів, які належить вивчити й зібрати під час практик; 4) дібрати наукові джерела, які доцільно використати при виконанні кваліфікаційної роботи; 5) підготувати курсову роботу відповідно до індивідуального графіку та згідно з цим положенням; 6) захистити курсову роботу, продемонструвавши рівень своєї наукової кваліфікації, уміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні наукові завдання.

2.2. Завдання на курсову роботу та календарний план їх виконання

Після обрання і погодження з керівником теми дослідницької роботи, складається попередній план курсової роботи (рукопису), а також календарний план виконання окремих завдань. Такий план полегшує контроль за виконанням різних видів робіт. Основну роботу студент виконує самостійно, звертаючись за консультаціями до наукового керівника і звітуючи перед ним у міру виконання окремих частин і роботи в цілому.

Завдання на курсову роботу студенту (визначається кафедрою, затверджуються завідувачем кафедри) і видається студенту. У завданні зазначаються: тема роботи; *термін здачі студентом закінченої роботи*, який встановлюється рішенням кафедри з урахуванням часу, необхідного для отримання рецензії керівника, візи завідувача кафедри про допуск до захисту; вихідні дані до роботи повинні визначати характеристики умов, засобів та методів, які характеризують спрямованість педагогічного дослідження, конкретизують методику розв'язання теоретичних проблем тощо; зміст завдань на курсову роботу студенту (перелік питань, які повинні бути розроблені). Зазначаються конкретні завдання. Формулювання цих завдань з кожної частини роботи повинно починатися зі слів: «Розробити...», «Обґрунтувати...», «Оптимізувати...», «Провести аналіз...» тощо. Завдання підписується науковим керівником, а також студентом, який своїм підписом засвідчує дату отримання завдання для виконання.

Календарний план. На основі затвердженого завдання та у відповідності до графіку виконання курсової роботи розробляється *календарний план роботи* над темою. У календарний план виконання роботи записуються основні етапи роботи і приблизні терміни початку і закінчення. При розробці календарного плану слід керуватись наступним : у початковий період виконання роботи планується пошук і вивчення літературних джерел; далі уточнюються методичні питання аналізу об'єкта роботи та оцінюються особливості навчально-виховного закладу, на базі якого робота виконуватиметься (за наявності); дата завершення курсової роботи встановлюється графіком виконання роботи, що враховує період часу, необхідний для рецензування, підготовки студента до захисту.

Увага! Для оперативної комунікації викладач-студент можна використати Диск Google, до якого матиме доступ і студент і викладач, оскільки там зручно тримати всі матеріали щодо курсової роботи.

2.2. Опрацювання літератури

Розглянемо виконання етапів, які спрямовані на опрацювання літератури. Курсова робота, незалежно від спрямування і характеру теми, має виконуватись на основі первинної або вторинної інформації. До послуг студента можуть бути такі джерела інформації:

- наукові журнали психолого-педагогічного спрямування (наприклад, наукова періодика України <https://cutt.ly/hT2Upqr>);
- фактичні дані, що характеризують діяльність закладів освіти на основі інформація Державної служби статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua/>;
- інформація, що розміщена на інтернет-сайтах шкіл, ЗДО, ЗВО, МОН України, Держстату України, НАПН України тощо);
- законодавчі та інші нормативні акти, що регулюють діяльність закладів освіти в Україні.

На початку бажано проводити вивчення літературних джерел з тематики роботи загального спрямування, а потім переходити до більш конкретних. Вивчення наукових публікацій доцільно проводити наступним чином: загальне ознайомлення з назвами праць та анотаціями; перегляд змісту публікацій, які найбільше відповідають тематиці курсової роботи; виписка матеріалів із зазначенням посилання на дане джерело та фіксування сторінки, яка містить виписану інформацію, аби потім коректно оформити цитування в рукописі курсової роботи; критичний аналіз записаного матеріалу, запис власних думок, порівняння з іншими джерелами тощо, аби надалі даний фрагмент використати в майбутній курсовій роботі. Важливо не тільки констатувати зібрану інформацію, але й опрацювати її, виявляти власне ставлення до неї як науковця.

Основні напрямки роботи з літературою:

- вивчення історії і сучасного стану проблеми у психолого-педагогічній літературі, у суміжних науках (предметні методики, соціологія, медицина та ін.), а також у філософії, оскільки вона розглядає ряд фундаментальних проблем психології та педагогіки. Як правило, цей процес триває найбільш інтенсивно на початку дослідження, а далі необхідно підтримувати необхідну особистісну інформаційну насиченість щодо досліджуваної проблеми;
- виявлення вчених, які дотримуються тієї чи іншої точки зору щодо даної проблеми, виявлення суперечливих думок тощо;
- аналіз існуючих підходів до розгляду даної проблеми; осмислення сутності кожного з них, а також переваг та недоліків (на думку дослідника);
- виявлення в результаті аналізу неузгодженості в літературі, що потрібно перевірити у процесі дослідно-експериментальної роботи.

Перш ніж приступати до читання наукової літератури, необхідно **скласти словник основних понять**, аби уникнути різночитань.

Бажано спочатку виписати всі поняття, а потім розпочати пошук визначень (тлумачень), для чого дослідник переглядає:

- енциклопедії: загальні і спеціальні (філософський енциклопедичний словник, педагогічна енциклопедія і т.д.);

- тлумачні словники: загальні (В.І.Даля та ін.) і спеціальні (філософський, психологічний, педагогічний і ін.);

- зміст і предметні покажчики основних підручників і монографій за тематикою (проблемою) дослідження.

Знайдені в різних джерелах визначення надалі можна порівнювати, узагальнювати, класифікувати, аналізувати і т.п. Результати цієї обробки можна упорядкувати у виді наступних записів:

- опис основних понять і логічних зв'язків між ними. Цей опис задає понятійний апарат майбутнього дослідження;

- аналіз, порівняння, зіставлення різних тлумачень того самого поняття;

- класифікація виділених понять (термінів) за якими-небудь параметрами.

У результаті дослідник має прийти до одного з таких висновків:

- обрати певне тлумачення того чи іншого поняття за основу у власному дослідженні з певною аргументацією;

- прийти до необхідності формулювання свого власного тлумачення (визначення) певного поняття в силу того, що жодне з існуючих тлумачень не відповідає, на його думку, суті описуваної даним поняттям реальності. У цьому випадку він наводить письмове трактування поняття і аргументовано пояснює свій варіант такого формулювання у контексті даного дослідження.

Формування понятійного апарату дослідження допомагає не тільки засвоїти мову даної науки, але й усвідомити свої інформаційні потреби, окреслити їх межі.

Бібліотечні каталоги, які є основою бібліографічного пошуку, є двох видів:

- систематичні (опис літературних джерел за галузями знань);

- алфавітні (прізвища авторів чи назви видань).

Існують також допоміжні каталоги (періодика, статті тощо).

Бібліографічні та реферативні видання – містять інформацію про публікації та їх короткий зміст. Такі видання в нашій державі готують Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського, Український інститут науково-технічної та економічної інформації (УкрІНТЕІ) та інші установи.

Порядок вивчення інформаційного документа, як правило, наступний:

- вивчення змісту, передмови (вступ), висновків;

- загальний перегляд структури видання;

- ретельний перегляд розділів (параграфів, ілюстрацій, таблиць тощо), які зв'язані з тематикою дослідження;

- конспектування найбільш важливих частин видання з обов'язковим посиланням на окремі сторінки у випадку використання цитат;

- зазначити, що нового, оригінального вносить автор кожної роботи, висловити своє відношення до авторських позицій і одержаних ними висновків.

Поширені пошукові системи:

Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського:
<http://www.nbuv.gov.ua>.

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського НАПН України <https://dnpb.gov.ua/ua/>

[Google Scholar](#)/ Академія – наукометрична база, де науковець може створити власний обліковий запис/профіль, додати свої публікації, після чого сервіс автоматично, миттєво, обрахує *h*-індекс науковця. **Google Академія** дозволяє знайти дослідження, яке найбільш відповідає запиту користувача. Функції Google Академії: пошук у різних джерелах та знаходження статті, анотації та бібліографічного посилання; розміщення в Інтернеті повної версії власних статей вченого з бібліотеки; інформування про ключові статті в галузі дослідження.

Пошукові системи проводять відбір необхідного змісту для користувачів шляхом **сканування** (виявлення фрагментів змісту), **індексування** (класифікація фрагментів змісту), **визначення рейтингу** (вибір найбільш значущих для користувача фрагментів змісту). Таким чином, отримують результати – посилання на сайти, статті, книги тощо.

Основні поради щодо пошуку інформації в **Internet**:

- виробити систему ключових слів, згідно тематики дослідження;
- починати пошук з найбільш потужних пошукових серверів Google та ін, а потім переходити до тематичних серверів.

Увага! <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/> – це е-адреса наукової бібліотеки УжНУ, яка завжди до Ваших послуг під час пошуку літератури.

2.4. Дотримання академічної доброчесності. Мова і стиль курсової роботи

Поняття про академічну доброчесність¹

1. Академічна доброчесність - це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

2. Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає:

посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;

¹ Закон України «Про освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. Стаття 42. Академічна доброчесність

контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти; об'єктивне оцінювання результатів навчання.

3. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

4. Порушенням академічної доброчесності вважається:

академічний плагіат - оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

самоплагіат - оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

фабрикація - вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

фальсифікація - свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

списування - виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

обман - надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

хабарництво - надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

необ'єктивне оцінювання - свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти;

надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання;

вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання.

5. За порушення академічної доброчесності педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники закладів освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

відмова у присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання;
позбавлення присудженого наукового (освітньо-творчого) ступеня чи присвоєного вченого звання;

відмова в присвоєнні або позбавлення присвоєного педагогічного звання, кваліфікаційної категорії;

позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом посади.

6. За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;

відрахування із закладу освіти (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту);

позбавлення академічної стипендії;

позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання.

Мова і стиль курсової роботи

У наукові праці має бути дотримана єдність стилю викладу, забезпечена орфографічна, синтаксична, стилістична грамотність відповідно до норм сучасної української мови, а також наукова лексика (слова характерні для наукового стилю). Найбільш уживані функціонально-лексичні приклади:

• послідовність викладу думки – *передусім; спочатку; з одного боку, з іншого боку; по-перше, по-друге, по-третє; водночас; далі; після того як; нарешті; насамкінець; наостанку;*

• причинно-наслідкові відношення – *оскільки; водночас; тому; з огляду на те, що; завдяки тому, що; у зв'язку з тим, що; зважаючи на те, що; через те, що; окрім того; якщо ..., то; таким чином; внаслідок; у результаті; зважаючи на викладене вище; з огляду на те, що; це спричиняється тим, що;*

• засіб зв'язку – *такий; названий; зазначений; даний; цей;*

• доведення – *дійсно, насправді, очевидно;*

• протиставлення – *з іншого боку; втім; навпаки; в той самий час; проте; але; однак;*

• ступінь вірогідності результатів – *дійсно; очевидно; звісно; безумовно, звичайно; звісно; адже; безперечно; певно; певна річ; як видно; ймовірно; мабуть; можливо;*

• перелік – *по-перше, по-друге, по-третє; на першому етапі, на другому етапі; далі; нарешті.* Якщо перелік містить логічно завершені фрази, то їх розпочинають з великих літер, позначають арабськими цифрами і відокремлюють одна від одної крапками і абзацними відступами. Для виділення переліку у формі незакінчених фраз:

- наводять кожну з малої літери;
- позначають арабськими цифрами чи маркерами;
- відокремлюють одну фразу від іншої крапкою з комою;
- елементи переліку узгоджують із вихідною фразою, яку не рекомендується переривати на сполучнику чи прийменнику (*із, що, як, на, в та ін.*);

• узагальнення, висновок, підсумовування – *таким чином; зауважимо; відтак; узагальнюючи сказане; звідси; зважаючи на викладене вище; підбиваючи висновок; отже; з розглянутого можна зробити такі висновки;*

• переказ, вказівка на джерело чи автора думки – *... стверджував, що ...; ... зазначав, що ...; згідно концепції ...; з точки зору ...; ... дійшов висновку, що ...; автор виокремлює (виділяє, узагальнює, пропонує, наголошує, рекомендує, зазначає, вважає); за словами ...; на думку ...; за даними ... ; трактування поняття ... детально викладено в праці ...; як стверджує ...; тестування проводили за методикою, розробленою ...; спираючись на висновки ..., можна стверджувати, що У випадку висловлювання власних думок замість «я» вживають «ми» (*на наш погляд; з нашого погляду; ми вважаємо, що*), а також використовують виклад від третьої особи (*на думку автора/опонента, автор вважає*), речення з пасивним станом (*у ході дослідження розроблено, уточнено, проаналізовано, узагальнено*) тощо;*

• цитування – *... зазначав/зазначає (підкреслював/підкреслює, писав/пише, зазначав/зазначає); як підкреслює ... : «...»; на думку ... : «...»; ... зазначав з цього приводу: «...»; «..., – описує ... , – ...»; «..., – зазначає ... , – ...»; ... вважає, що «...»; іншу точку зору знаходимо в ... : «...»; ... дотримується іншої точки зору, згідно з якою «...»; згідно з уявленнями ... : «...»; згідно з ... : «...»;*

• найбільш уживані скорочення – *р.* – рік; *рр.* – роки (але *90-ті роки*); *ст.* – століття; *м.* – місто; *т.* – том; *с.* – сторінка; *див.* – дивись; *табл.* – таблиця; *рис.* – рисунок; *та ін.* – та інше; *і т. п.* – і тому подібне; *і т.д.* – і так далі; *тис.* – тисяча; *млн* – мільйон; *млрд* – мільярд (останні два скорочення пишуться без крапки);

• слова-маркери до анотацій/висновків тощо

Акцентовано (<i>увагу на</i>)	Запропоновано заходи щодо...
Апробовано <i>підхід</i>	Зафіксовано
Аргументовано, що	Здійснено
Безпосередньо у <i>Києві</i>	Знайдено
Введено в науковий обіг	Зосереджено увагу
Вдосконалено	Зроблено висновок
Виведено <i>формулу</i>	З'ясовано
Вивчено вплив	Модифіковано
Виділено <i>операції</i>	На базі
Визначено <i>методику, перспективи, шляхи, складові, умови, орієнтацію...</i>	На конкретних прикладах На основі узагальнення
Викладено <i>заходи, аспекти, авторську інтерпретацію, схему, методику...</i>	На підставі теоретико-емпіричних досліджень проаналізовано
Виконано <i>порівняльний аналіз,</i>	Наведено

Використано документи, акти...	Надано оцінку
Вирішено <i>проблему</i>	Обговорено <i>необхідність, неможливість, принципи роботи</i>
Висвітлено <i>питання, проблеми, досвід, роль...</i>	Обрано метод <i>Обраховано вартість</i>
Висновки дослідження <i>про склад, ...можна використовувати у курсах...</i>	Обумовлено <i>Представлено</i> Продемонстровано
Висунуто <i>пропозиції</i>	Прослідковано
Виходячи з цього,	Простежено <i>проблеми, методи...</i>
Виявлено <i>чинники</i>	Реалізовано <i>методику</i>
Відмічено	Рекомендовано
Віднайдено <i>матеріали</i>	Оцінено
Відображено	Розглянуто <i>особливості, підходи...</i>
Впродовж	Розкрито <i>зміст, суть, поняття...</i>
Враховано	Розроблено
Встановлено <i>можливість, критерії...</i>	Синтезовано
Доведено <i>високу ефективність...</i>	Систематизовано
Дозволено	Створено
Досліджено <i>вплив, властивості</i>	Сформовано
Досягнуто	У ході експерименту <i>обґрунтовано</i>
За результатами спостережень	Установлено <i>тенденції</i>
Задokumentовано	Уточнено <i>сутність поняття</i>
Залежно	

Посилання у курсовій роботі (див. 4.4. Список використаних джерел)

3. СТРУКТУРА КУРСОВОЇ РОБОТИ

Орієнтовна структура курсової роботи може мати такі основні позиції:

1. Титульний аркуш (додаток А1).
2. Зміст (див. додаток).
3. Перелік умовних скорочень (за необхідності).
4. Вступ:
 - ❖ Актуальність теми.
 - ❖ Об'єкт дослідження.
 - ❖ Предмет дослідження.
 - ❖ Мета дослідження.
 - ❖ Гіпотеза дослідження (за необхідності).
 - ❖ Завдання дослідження.
 - ❖ Методи та організація дослідження.
 - ❖ База дослідження (за наявності; передбачає вичерпну інформацію про навчальний заклад, клас, групу і т. п., де проводилося дослідження).
 - ❖ Науково-теоретичне значення одержаних результатів (за наявності).

❖ Практичне значення.

❖ Апробація результатів роботи (за наявності; вказується, на яких наукових конференціях та інших заходах оприлюднено результати досліджень, що включені до роботи).

❖ Публікації (за наявності; вказується, в скількох статтях у наукових журналах, збірниках наукових праць, матеріалах і тезах конференцій опубліковано результати роботи).

❖ Структура та обсяг наукової роботи.

5. Основна частина (кілька розділів, див. додаток Б).

6. Висновки.

7. Список використаних джерел.

8. Додатки (за необхідності).

Кожен структурний елемент починається з нової сторінки.

Рекомендації до окремих елементів

1. Титульний аркуш (визначається кафедрою, див. додаток).

2. Зміст подають на початку роботи. Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовки), зокрема, вступу, висновків до розділів, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел та ін.

3. Перелік умовних скорочень (за необхідності).

Якщо в роботі використано специфічну термінологію, а також використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення тощо, то їх перелік може бути подано у вигляді окремого списку, який розміщують перед вступом.

Перелік потрібно друкувати двома колонками, в яких зліва за абеткою наводять, наприклад, скорочення, справа – їх детальну розшифровку.

Якщо в роботі спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення і таке інше повторюються менше трьох разів, перелік не складають, а їх розшифровку наводять у тексті при першому згадуванні.

Проект переліку умовних скорочень

ЗВО	– Заклад вищої освіти
МОН України	– Міністерство освіти і науки України
УжНУ	– Ужгородський національний університет
ІКТ	– інформаційно-комунікаційні технології
ОПП	– освітньо-професійна програма
НУШ	– Нова українська школа
ДР	– дипломна робота
ЕК	– екзаменаційна комісія

4. Вступ роботи розкриває сутність і стан наукової проблеми та її значущість, підстави і вихідні дані для розробки теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження.

Вступ повинен містити коротку характеристику теоретичного та прикладного значення досліджуваної проблеми.

Для курсових робіт приводять, як правило, такі характеристики: актуальність теми дослідження, проблема, об'єкт і предмет дослідження, мета, гіпотеза (за необхідності), завдання, організація та методи дослідження, експериментальна база дослідження (за наявності), надійність та вірогідність, наукова новизна і теоретичне значення (за необхідності), практичне значення, апробація роботи, публікації (за наявності), структура й обсяг роботи.

Актуальність теми дослідження

Підготовка педагогічного дослідження розпочинається з конкретизації, уточнення його проблеми, цілей задач, оскільки від них залежить вибір виду дослідження, а останні вимагають різних витрат сил, ресурсів та часу. Доцільно досліднику зважати на принцип економії сил і ресурсів для проведення дослідження: матеріальні, часові і інтелектуальні витрати на проведення дослідження мають відповідати його проблемі, цілям, завданням і, водночас, бути мінімально достатніми для вирішення поставленої проблеми, досягнення цілей дослідження.

Аналогічно формулюються на початку проблема, мета і завдання дослідження, а упродовж усієї роботи вони будуть уточнюватися. Проаналізуємо окремі питання такої діяльності.

Проблема дослідження – деяке достатньо важливе, проте ще не вирішене в науці чи практиці питання. Постановка проблеми – початок будь-якого дослідження.

Обґрунтування **актуальності дослідження** – означає пояснення необхідності вивчення даної проблеми у теперішній час. Слід розрізняти практичну та наукову актуальність. Дослідження варто розпочинати, якщо вони співпадають. Актуальність дослідження означає важливість його для науки і практики.

Вибір та уточнення **теми дослідження** – визначення тих конкретних питань, на які дане дослідження має дати відповідь. Фактично це назва того, чим займається дослідник.

Мета дослідження – очікувані кінцеві наукові результати, які дослідник прагне досягнути в результаті його проведення. Правильна постановка мети дає змогу чітко визначити тактику і стратегію дослідження, його загальну логіку та спрямованість. Після формулювання проблеми, визначення об'єкта і предмета дослідження встановлюється його мета. Предмет конкретизується в меті та завданнях дослідження. Під час формулювання мети дослідник визначає результат, який прагне одержати.

Завдання дослідження конкретизують мету дослідження та визначають послідовність її досягнення; покликані дати уявлення про те, що слід зробити для досягнення мети. Завдання (на відміну від мети) – це зміст усіх послідовних етапів організації і проведення дослідження, які спрямовані для досягнення мети. Для курсової роботи таких завдань може бути не більше чотирьох.

Об'єкт і предмет дослідження. **Об'єкт дослідження** – матеріальний чи ідеальний об'єкт, який у даному випадку вивчається, тобто з яким проводиться заплановане експериментальне дослідження. Той самий об'єкт науки може бути предметом різних досліджень (наприклад, «навчальний процес» вивчають

психологи, фізіологи, соціологи, педагоги, проте у всіх них різний предмет дослідження). Об'єкт належить всім, а предмет – знаходиться в полі зору окремого дослідника, це його особистісне бачення об'єкта. Об'єкт дослідження - це об'єктивна сукупність властивостей, що є джерелом інформації, полем наукового пошуку; це процес або явище, що існують незалежно від дослідника і на які звернено його увагу. Визначаючи об'єкт, ми відповідаємо на питання про те, що нами розглядається. До **предмета дослідження** включаються лише ті елементи, зв'язки, відношення об'єкта, що підлягають вивченню в даній роботі. Предмет дослідження часто збігається з його темою, перегукується з нею за формулюванням. Об'єкт дає відповідь на питання «Що досліджується», а предмет визначає/деталізує окремі аспекти аналізу досліджуваної проблеми. Отже, об'єктом виступає те, що досліджується, а предметом, те, що в цьому об'єкті дістає наукове пояснення.

Методи дослідження

Наприклад:

- **теоретичні методи** (аналіз, осмислення, систематизація та узагальнення відомостей філософської, психолого-педагогічної, методичної літератури з проблем дослідження, навчальних програм з педагогічних дисциплін і педагогічної практики) з метою визначення стану розробленості досліджуваної проблеми;
- **емпіричні методи** (анкетування, педагогічне спостереження, індивідуальні та групові бесіди, аналіз продуктів діяльності), аби вивчити та узагальнити сучасний педагогічний досвід застосування мікрОВикладання як засобу активізації пізнавальної діяльності з циклу психолого-педагогічних та фахових дисциплін під час підготовки майбутніх учителів;
- **методи математичної статистики** для кількісного аналізу отриманих даних та якісної інтерпретації результатів дослідження.

Науково-теоретичне значення одержаних результатів (якщо є)

Наукова новизна характеризує особистий внесок автора щодо розв'язання досліджуваної проблеми.

Практичне значення одержаних результатів

Основні рекомендації щодо формулювання **практичного значення одержаних результатів** завершеного педагогічного дослідження:

- звертати увагу на те, що до практичних результатів проведеного дослідження, як правило, належать розроблені автором нові навчально-методичні посібники, рекомендації, правила, програми, методики, діагностики, навчальне чи діагностичне обладнання тощо;
- визначити конкретні проблеми педагогічної практики, які пов'язані з тематикою дослідження і можуть бути вирішені;
- обґрунтувати наступність та доцільність впровадження одержаних результатів, що сприятимуть позитивним змінам в практиці за умови мінімальних матеріальних і моральних витрат;
- вказати (при можливості) оцінку можливого ефекту від впровадження;
- визначити критерії ефективності впровадження.

Приклади формулювання окремих характеристик наукового апарату дослідження на основі дисертаційних праць

Попадич О.О. Теорія і практика підготовки майбутніх учителів до формування правової компетентності учнів початкової школи. автореф. дис. ... д-ра. пед. наук. 13.00.04. Хмельницький національний університет. Хмельницький, 2021. 40 с.

Мета дослідження полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні системи підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування правової компетентності учнів та в експериментальній перевірці її ефективності на практиці.

Відповідно до мети, сформульовано такі **завдання**:

1) дослідити стан опрацювання проблеми підготовки майбутніх учителів до формування правової компетентності учнів початкової школи в українській та зарубіжній педагогічній теорії і практиці; з'ясувати сутність ключових понять;

2) проаналізувати місце й роль правової компетентності учнів у структурі педагогічної діяльності майбутнього вчителя початкової школи;

3) схарактеризувати структуру готовності майбутнього вчителя до формування правової компетентності учнів початкової школи; визначити критерії, показники й рівні готовності;

4) розробити та теоретично аргументувати концепцію підготовки майбутніх учителів до формування правової компетентності учнів початкової школи;

5) виявити й обґрунтувати педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до формування правової компетентності учнів початкової школи;

6) розробити та експериментально перевірити ефективність системи підготовки майбутніх учителів до формування правової компетентності учнів початкової школи;

7) підготувати й упровадити в освітню практику ЗВО навчально-методичне забезпечення для підготовки майбутніх учителів до формування правової компетентності учнів початкової школи.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка вчителів початкової школи у ЗВО.

Предмет дослідження – система підготовки майбутніх учителів до формування правової компетентності учнів початкової школи.

Для реалізації поставлених завдань, досягнення мети, перевірки гіпотези використано такі **методи дослідження**: *теоретичні* – аналіз психологічної, педагогічної, методичної літератури з порушеної теми, синтез, порівняння й зіставлення, індукція і дедукція, аналогія, що дали змогу схарактеризувати стан опрацювання проблеми в науковій літературі, обґрунтувати понятійно-категорійний апарат системи педагогічно-правової підготовки майбутніх учителів початкової школи, вивчити нормативно-правові документи у сфері освіти, освітні та професійні стандарти, дисертації, електронні ресурси, досвід роботи науково-педагогічних кадрів ЗВО; узагальнення, моделювання, проектування й прогнозування для теоретичної аргументації концепції підготовки майбутніх учителів початкової школи та розроблення системи підготовки майбутніх учителів до формування правової компетентності учнів

початкової школи; *емпіричні* – анкетування, бесіда, тестування, інтерв'ю, опитування, педагогічне спостереження, графічні методи, експертне оцінювання, самооцінювання, імітаційне моделювання, комп'ютерне моделювання, педагогічний експеримент для визначення рівнів готовності майбутніх учителів до формування правової компетентності учнів початкової школи на різних етапах дослідження, перевірки ефективності розробленої системи; *статистичні* – кількісний і якісний аналіз експериментальних даних, методи математичної статистики для оцінювання достовірності результатів педагогічного експерименту.

Комар О.А. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології: автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04; Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. Черкаси, 2011. 40 с.

Мета дослідження полягає в розробці, теоретичному обґрунтуванні, експериментальній перевірці ефективності функціонування системи підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Здійснити аналіз основних наукових ідей, теорій і методологічних підходів до вивчення проблеми підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології, розкрити її теоретично-методичні основи.

2. Розробити понятійно-категорійний апарат теорії підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології.

3. Дослідити стан підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології в існуючій системі їх професійної підготовки.

4. Виявити компоненти, критерії, показники і рівні готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології, апробувати методику діагностики цієї готовності.

5. Розробити та теоретично обґрунтувати модель реалізації системи підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології.

6. Визначити принципи, педагогічні умови та етапи підготовки майбутніх учителів до застосування інтерактивної технології у початковій школі.

7. Розробити систему навчально-методичного забезпечення підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології у процесі самостійної професійної діяльності.

8. Експериментально перевірити ефективність змодельованої системи підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології.

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки вчителя початкових класів у вищих навчальних закладах України.

Предмет дослідження – педагогічні умови, зміст, форми й методи підготовки студентів до застосування інтерактивної технології у початковій школі.

Для вирішення поставлених у дослідженні завдань, перевірки сформульованої гіпотези використовувався комплекс **методів дослідження: теоретичні методи** (аналіз, синтез, порівняння, моделювання, узагальнення) використовувалися з метою вивчення психолого-педагогічної літератури і визначення концептуальних засад дослідження, уточнення сутності й особливостей процесу підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології; *емпіричні методи* (анкетування, бесіда, пряме та непряме спостереження, метод експертних оцінок, самооцінювання, тестування) застосувалися з метою вивчення сформованості готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології; *педагогічний експеримент* використовувався з метою перевірки ефективності системи підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології; *методи математичної статистики* застосовувались для опрацювання отриманих даних і встановлення кількісних залежностей між явищами та процесами, що досліджувались. Валідність та об'єктивність результатів проведеного експериментального дослідження забезпечувались за методикою Стьюдента-Госсета.

Коваленко В.В. Використання WEB-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.10. Нац. акад. пед. наук України. Ін-т інформ. технологій і засобів навчання. 2018. 286с.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та розробити методику використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів.

Мета дослідження досягається шляхом розв'язання таких **завдань**:

1. Проаналізувати проблему формування соціальної компетентності молодших школярів у педагогічній теорії та практиці, уточнити понятійно-термінологічний апарат дослідження.

2. Дослідити сучасний стан використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами.

3. Визначити критерії і рівні розвитку компетентності педагогічних працівників з використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів; уточнити складники та рівні сформованості соціальної компетентності молодших школярів.

4. Розробити модель використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у процесі формування соціальної компетентності молодших школярів та модель розвитку компетентності педагогічних працівників з використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів.

5. Обґрунтувати методику використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів та перевірити експериментальним шляхом її ефективність.

Об'єкт дослідження: використання ІКТ у процесі формування соціальної компетентності молодших школярів.

Предмет дослідження: методика використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у процесі формування соціальної компетентності молодших школярів.

Методи дослідження. З метою отримання обґрунтованих висновків було використано комплекс методів: 1) теоретичні: аналіз наукової, навчально-методичної та допоміжної літератури щодо проблеми формування соціальної компетентності молодших школярів; вивчення нормативно-правової бази щодо розв'язання проблеми формування соціальної компетентності молодших школярів), систематизації й узагальнення (для до визначення змістової сутності понять «соціалізація», «соціальне виховання», «компетентність», «соціальна компетентність», «web-орієнтовані технології», «web-орієнтовані ресурси»); нетнографія (для аналізу web-ресурсів); 2) емпіричні: спостереження, опитування (пряме й опосередковане, анкетування, тестування, бесіди); педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний етапи) – з метою отримання фактичних даних щодо стану досліджуваної проблеми, визначення критеріїв і рівнів розвитку компетентності педагогічних працівників щодо використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів і для визначення рівнів сформованості соціальної компетентності молодших школярів; 3) статистичні: описові та параметричні методи математичної статистики – для визначення кількісних та якісних результатів експериментальної роботи і встановлення наукової достовірності результатів дослідження

5. Основна частина курсової роботи містить ґрунтовний виклад усього дослідження і складається з розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів. Кожний розділ починають з нової сторінки. Основному тексту кожного розділу може передувати передмова з коротким описом вибраного напрямку та обґрунтування застосованих методів досліджень. У кінці кожного розділу можна сформулювати висновки із стислим викладенням наведених у розділі наукових і практичних результатів, що дає змогу вивільнити загальні висновки від другорядних подробиць.

Розділи основної частини (як правило, два) містять:

- теоретичний аналіз проблеми шляхом огляду літератури за темою і вибір напрямків досліджень. Наприклад, виклад історії і теорії досліджуваного питання, критичний аналіз літератури, вказати погляди автора;
- систематизацію і узагальнення фактів з використанням необхідних ілюстрацій (схеми, графіки тощо);
- виклад загальної методики і основних методів досліджень;
- експериментальну частину і методику досліджень;
- відомості про проведені теоретичні і (або) експериментальні дослідження з належною (статистичною при необхідності) обробкою одержаних результатів;

- аналіз і узагальнення результатів досліджень, аргументовані висновки, обґрунтовані пропозиції та рекомендації.

Виклад матеріалу підпорядковують одній провідній, чітко визначеній автором ідеї.

Перший розділ присвячується, як правило, теоретичному обґрунтуванню питання. Назва розділу має відображати сутність проблеми.

У другому розділі обґрунтовують вибір напрямку досліджень, наводять методи вирішення задач та їх порівняльні оцінки, розробляють загальну методичку проведення досліджень. У цьому розділі вказується місце і час проведення емпіричного дослідження (за наявності).

6. Висновки – стислі і конкретні твердження, формулювання яких спирається на факти, доведення тощо.

Як правило, у висновках: обов'язково зазначають, що: вдосконалено; набуло подальшого розвитку; наголошують на якісних та кількісних показниках здобутих результатів у відповідності з поставленими завданнями (бажано у такій же наступності), даються пропозиції та рекомендації щодо їх використання; вказуються перспективні напрями подальшого дослідження проблеми.

Висновки повинні чітко відображати зміст роботи. Кожне завдання має бути вирішене і відображене у висновках. Подаються найбільш важливі науково-практичні результати, отримані в процесі дослідження, формулюються рекомендації, що вказують на можливість наукового (за наявності) та практичного використання отриманих результатів.

7. Список використаних джерел (бажано не менше 20, вітчизняні та зарубіжні публікації, з яких основна частина за останні 5-10 років) – бібліографічний опис інформаційних джерел, які використано в процесі наукового дослідження.

8. Додатки – допоміжний матеріал, який сприяє висвітленню теми дослідження. Як правило, це різноманітні таблиці, схеми, рисунки, результати розрахунків тощо.

4. ОФОРМЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ КУРСОВИХ РОБІТ

4.1. Загальні вимоги

Титульний аркуш (див. додаток А). Зміст подають на початку роботи (див. додаток Б).

Курсову роботу друкують за допомогою принтера (через 1,5 інтервали) на одній стороні аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм) до тридцяти рядків на сторінці. Шрифт Times New Roman, висота pt14. Текст роботи необхідно друкувати, залишаючи береги таких розмірів: лівий не менше 20 мм (як правило, 2,5-3 см); правий не менше 10 мм (як правило, 1-2 см); верхній не менше 20 мм (як правило, 2 см); нижній не менше 20 мм (як правило, 2 см).

Шрифт друку повинен бути чітким, чорного кольору середньої жирності.

Для курсової роботи рекомендований **обсяг 30-40 сторінок** основного тексту (це весь текст рукопису до списку джерел), **не менше 20 опрацьованих**

вітчизняних та зарубіжних літературних джерел. Текст основної частини роботи поділяють на розділи, підрозділи, пункти та підпункти.

Заголовки структурних частин роботи **«ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ»** друкують великими літерами симетрично до тексту. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка **НЕ ставлять**. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Заголовки пунктів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу в розрядці в підбір до тексту. В кінці заголовка, надрукованого в підбір до тексту, ставиться крапка.

Відстань між назвою розділу та назвою підрозділу (текстом) повинна дорівнювати 2 інтервалам. Відстань між текстом попереднього підрозділу та назвою наступного підрозділу – двом інтервалам

Кожну структурну частину роботи слід починати з нової сторінки. Якщо відстань до кінця сторінки складає менше 6 рядків то новий підрозділ доцільно перенести на іншу сторінку. До загального обсягу роботи не входять додатки, список використаних джерел, таблиці та рисунки, які повністю займають площу сторінки. Але всі сторінки зазначених елементів роботи підлягають нумерації на загальних засадах.

4.2. Нумерація

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, малюнків, таблиць, формул подають арабськими цифрами **без знака №**.

Першою сторінкою роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті (чи посередині) сторінки без крапки в кінці.

Такі структурні частини роботи, як зміст, перелік умовних позначень, вступ, висновки, список використаних джерел не мають порядкового номера. Звертаємо увагу на те, що всі аркуші, на яких розміщені згадані структурні частини роботи, нумерують звичайним чином. Не нумерують лише їх заголовки, тобто **НЕ можна** друкувати: «1.ВСТУП» або «Розділ 6.ВИСНОВКИ». Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера розділу та його назви **крапку НЕ ставлять**, потім з нового рядка друкують заголовки розділу.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку, наприклад: «2.3.» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

Наприклад,

РОЗДІЛ 1

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ДІАГНОСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

1.1. Аналіз досліджуваної проблеми в педагогічній теорії

Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера повинна стояти крапка, наприклад: «1.3.2.» (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок пункту. Пункт може не мати заголовка.

Підпункти нумерують у межах кожного пункту за такими ж правилами, як пункти. Пункти та підпункти вводять в роботу лише при необхідності.

Ілюстрації (фотографії, креслення, схеми, графіки, карти тощо) і таблиці необхідно подавати в роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації в таблиці, які розміщені на окремих сторінках, включають до загальної нумерації сторінок. Таблицю, малюнок або креслення, розміри якого більші формату А4, враховують як одну сторінку і розміщують у відповідних місцях після згадування в тексті або у додатках.

Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках.

Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка.

Наприклад: Рис. 1.2. (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) в межах розділу. В правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу).

При перенесенні частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово «Таблиця» і номер її вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова «Продовження табл.» і вказують номер таблиці, наприклад: «Продовження табл. 1.1».

Формули у роботі (якщо їх більше одної) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Нумери формул пишуть біля правого берега аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: (3.1) (перша формула третього розділу). При невеликій кількості поданих формул їх можна нумерувати послідовно (не зв'язуючи з номером розділу).

Примітки до тексту і таблиць, в яких вказують довідкові і пояснювальні дані, нумерують послідовно в межах однієї сторінки. Якщо приміток на одному аркуші декілька, то після слова «Примітки» ставлять двокрапку, наприклад:

Примітки:

1. ...
2. ...

Якщо є одна примітка, то її не нумерують і після слова «Примітка» ставлять крапку (див. далі примітку до табл. 1).

4.3. Ілюстраційний та інший допоміжний матеріал

4.3.1. Рисунки

Ілюструють роботи, виходячи із певного загального задуму, за ретельно продуманим тематичним планом, який допомагає уникнути ілюстрацій випадкових, пов'язаних із другорядними деталями тексту і запобігти невиправданним пропускам ілюстрацій до найважливіших тем. Кожна ілюстрація має відповідати тексту, а текст-ілюстрації.

Назви ілюстрацій розміщують після їхніх номерів. При необхідності ілюстрації доповнюють пояснювальними даними (підрисунковий підпис).

Підпис під ілюстрацією звичайно має чотири основних елементи:

- найменування графічного сюжету, що позначається скороченим словом «Рис.» (напр. «Рис. 3.1. Назва ілюстрації»). Нумерація означає, що це перший рисунок третього розділу
- порядковий номер ілюстрації, який вказується без знаку номера арабськими цифрами;
- тематичний заголовок ілюстрації, що містить текст із якомога стислою характеристикою зображеного;
- експлікацією, яка будується так: деталі сюжету позначають цифрами, які виносять у підпис, супроводжуючи їх текстом. Треба зазначити, що експлікація не змінює загального найменування сюжету, а лише пояснює його.

Нижче приводимо приклад оформлення рисунку (стовпчикова діаграма, рис.1; лінійна діаграма, рис. 2) і вказується номер джерела в квадратних дужках.

Якість ілюстрацій повинна забезпечувати їх чітке сприймання. Зручно скористатись можливостями комп'ютерної графіки (програми «Ексел» тощо).

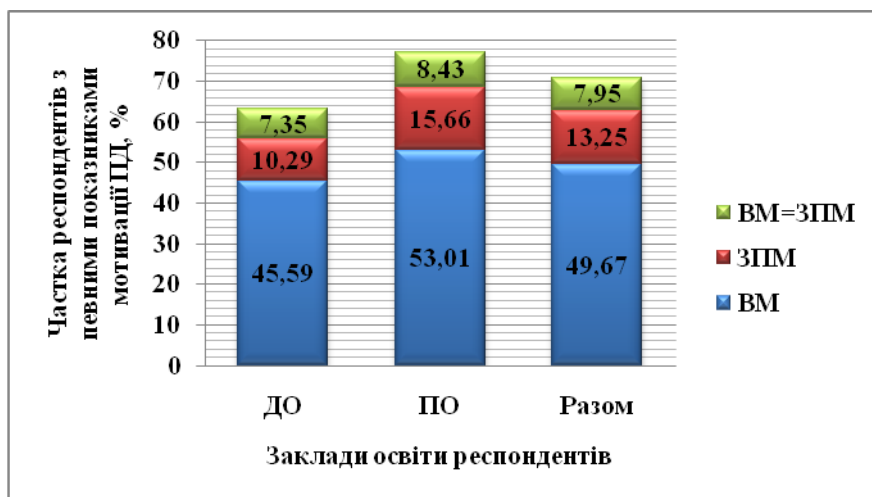


Рис. 1. Мотивація професійної діяльності педагогів ДО і ПО у випадку переваги показників внутрішньої та зовнішньої позитивної мотивації [номер джерела²]

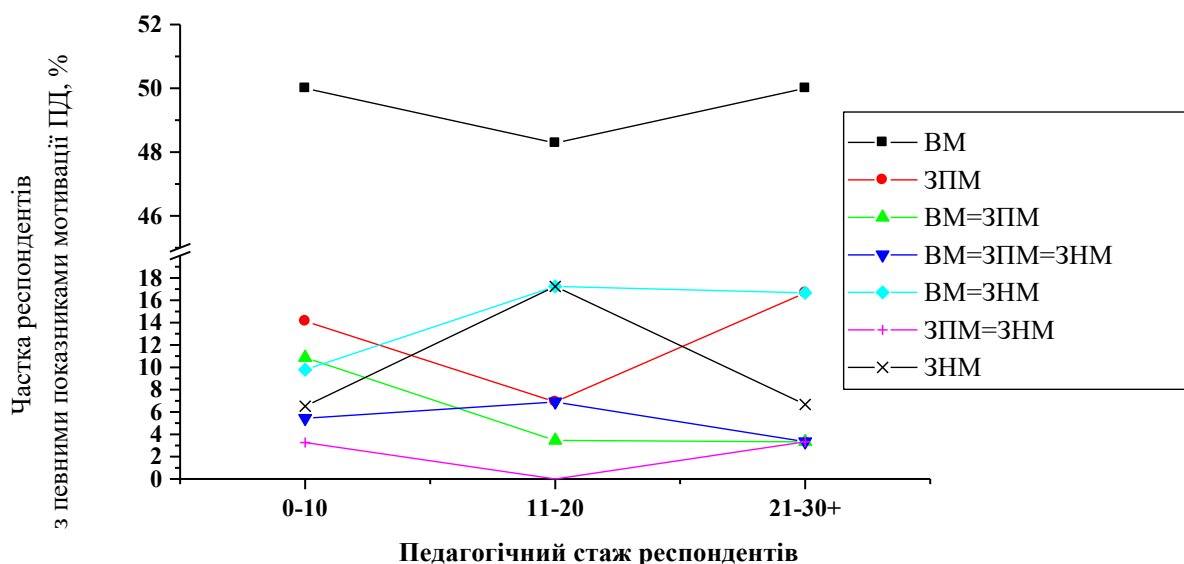


Рис. 2. Мотивація професійної діяльності залежно від педагогічного стажу [номер джерела³]

Не варто оформлювати посилання на ілюстрації як самостійні фрази, в яких лише повторюється те, що міститься у підписі. У тому місці, де викладається тема, пов'язана з ілюстрацією, і де треба вказати на неї, розміщують посилання у вигляді виразу у круглих дужках «(рис.3.1)» або зворот типу: «...як це видно з рис. 3.1» або «...як це показано на рис. 3.1».

² Староста В.І., Шикітка Г.М. Мотивація професійної діяльності педагогів дошкільної та початкової освіти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота.* 2021. Вип. 2(49). С. 208-214. DOI: 10.24144/2524-0609.2021.49.208-214

³ Староста В.І., Шикітка Г.М. Мотивація професійної діяльності педагогів дошкільної та початкової освіти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота.* 2021. Вип. 2(49). С. 208-214. DOI: 10.24144/2524-0609.2021.49.208-214

4.3.2. Таблиці

Цифровий матеріал, як правило, повинен оформлятися у вигляді таблиць.

Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту. Назву і слово «Таблиця» починають з великої літери. Назву не підкреслюють.

Посилання на таблиці вказують скорочено, наприклад, «... подано в табл. 1.1.» (перша таблиця першого розділу). Таблицю бажано розміщати на одній сторінці.

Якщо текст, який повторюється в графі таблиці, складається з одного слова, його можна замінити лапками; якщо з двох або більше слів, то при першому повторенні його замінюють словами «Те ж», а далі лапками. Ставити лапки замість цифр, знаків, математичних та ін. символів, які повторюються, не слід. Якщо цифрові або інші дані в якому-небудь рядку таблиці не подають, то в ньому ставлять прочерк.

Приклад побудови таблиці

Назва таблиці						Таблиця (номер)
Головка						Заголовки граф
						Підзаголовки граф
Рядки						
Боковик (заголовки рядків)	Графи (колонки)					

Нижче наводимо приклад оформлення таблиці (див. табл. 1) і вказується номер джерела в квадратних дужках.

Таблиця 1

Мотиваційні комплекси професійної діяльності педагогів ДО і ПО [номер джерела⁴]

Переважаючий тип мотивації	ДО		ПО		Разом	
	N	y %	N	y %	N	y %
ВМ	31	45,59	44	53,01	75	49,67
ЗПМ	7	10,29	13	15,66	20	13,25
ВМ=ЗПМ	5	7,35	7	8,43	12	7,95
ВМ=ЗПМ=ЗНМ	6	8,82	2	2,41	8	5,30
ВМ=ЗНМ	12	17,65	7	8,43	19	12,58
ЗПМ=ЗНМ	3	4,41	1	1,20	4	2,65
ЗНМ	4	5,88	9	10,84	13	8,61
Разом	68	100,00	83	100,00	151	100,00

Примітка: N – кількість респондентів

⁴ Староста В.І., Шикітка Г.М. Мотивація професійної діяльності педагогів дошкільної та початкової освіти. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2021. Вип. 2(49). С. 208-214. DOI: 10.24144/2524-0609.2021.49.208-214

4.3.3. Формули

Під час використання формул необхідно дотримуватися певних техніко-орфографічних правил. Найбільші формули розміщують на окремих рядках. Невеликі і нескладні формули, що не мають самостійного значення, вписують всередині рядків тексту. Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони дані в формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають із слова «де» без двокрапки.

Рівняння і формули треба виділяти з тексту вільними рядками. Вище і нижче кожної формули потрібно залишити не менше одного вільного рядка. Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його слід перенести після знака рівності (=) або після знаків плюс (+), мінус (-), множення (\times чи $*$) та ділення (:).

Нумерувати слід лише ті формули, на які є посилання в наступному тексті. Інші нумерувати не рекомендується. Порядкові номери позначають арабськими цифрами в круглих дужках біля правого берега сторінки без крапок від формули до її номера. Для набору формул доцільно скористатись можливостями комп'ютерного редактора формул.

4.3.4. Додатки

За необхідності до додатків доцільно включати допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття курсової роботи:

- проміжні математичні доведення, формули і розрахунки;
- таблиці допоміжних цифрових даних;
- приклади опитувальних бланків та листів відповідей респондентів, малюнки респондентів,
- зміст питань анкет та загальні таблиці їх обробки,
- інструкції і методики, які розроблені в процесі виконання роботи;
- ілюстрації допоміжного характеру.

Додатки оформлюють як продовження рукопису роботи на наступних її сторінках або у вигляді окремої частини, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті.

Якщо додатки оформлюють на наступних сторінках роботи, кожний такий додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток ____» і велика літера, що позначає додаток, наприклад, «Додаток А».

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, Ї, Й, О, Ч, Ъ, наприклад, «Додаток А», «Додаток В» і т.д. Один додаток позначається як «Додаток А».

При оформленні додатків окремою частиною на титульному аркуші під назвою роботи друкують великими літерами слово «ДОДАТКИ».

Текст кожного додатка за необхідності може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад, А.2 - другий розділ додатка А; В. 3.1- перший підрозділ третього розділу додатка В.

Ілюстрації, таблиці і формули, які розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, (наприклад: рис. Д.1.2 – другий рисунок першого розділу додатка Д); формула (А.1) – перша формула додатка А.

4.4. Список використаних джерел

4.4.1. Правила цитування та посилання на використані джерела

При написанні роботи дослідник повинен давати посилання на джерела, матеріали або окремі результати, які запозичені і наводяться в роботі, або на ідеях і висновках яких розроблюються проблеми, питання, вивченню яких присвячена кваліфікаційна робота. Такі посилання дають змогу відшукати документи і перевірити достовірність відомостей про цитування документа, дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг. Посилатися слід на останні видання публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, коли в них наявний матеріал, який не включено до останнього видання.

Треба мати на увазі, що у разі використання запозиченого матеріалу без посилання на автора та джерело робота знімається з розгляду.

Посилання на ілюстрації, формули вказують порядковим номером ілюстрації, наприклад, «рис.1.2», «... у формулі (2.1)». На всі таблиці у роботі повинні бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено, наприклад: «... в табл. 1.2». ». У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено слово «дивись», наприклад: «див. табл. 1.3». Якщо ілюстраційний матеріал **НЕ автора курсової роботи**, то має бути відповідне посилання на працю зі списку використаних джерел.

Якщо використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул з джерела, на яке дано посилання в курсовій роботі. Посилання в тексті рукопису роботи на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, [2, с. 17], де цифра 2 – порядковий номер джерела у списку використаних джерел, а с. 17 – сторінка на яку посилається студент. Якщо проблема висвітлюється в кількох працях, то можна вказати «... у працях [1-7; 16-21]...», але якщо аналізуються конкретні тексти, таблиці, рисунки тощо, то вказуються і сторінки, наприклад, [3, с. 112; 10, с. 45].

Зазначимо, що перелік використаних джерел обов'язково серед інших має включати і сучасні праці (як правило, останніх 5-10 років видання).

4.4.2. Оформлення списку використаних джерел

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, що містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновків.

Список використаних джерел слід формувати одним із таких способів:

- алфавітний – прізвища перших авторів або заголовки розміщені за алфавітом;
- хронологічний – застосовується принцип побудови за роками видання (використовується в тому випадку, якщо необхідно вказати розвиток наукової ідеї);
- у порядку появи посилань у тексті;
- тематичний – за темами чи розділами глав (використовується у випадку, коли необхідно підкреслити розвиток наукової ідеї).
- за видами видань – використовується для систематизації тематично однорідної літератури.

У психолого-педагогічних дослідженнях найбільш поширений алфавітний порядок. Вказані в списку публікації подають в наступному порядку:

- роботи вітчизняних й іноземних авторів, надрукованих російською та українською мовами в загальному алфавіті, зважаючи на транскрипцію написання;
- твори вітчизняних та іноземних авторів іноземними мовами.

Оформлення бібліографічних посилань у списку використаних джерел, згідно Національного *стандарту* України ДСТУ 8302:2015, вимагає знання норм і положень стандарту щодо різних типів джерел, використовуваних знаків, принципів поділу посилань на зони.

Приклади оформлення бібліографічного опису у списку джерел, які наводять у науковій праці:

<http://lib.pnu.edu.ua/files/dstu-8302-2015.pdf>

https://kubg.edu.ua/images/stories/podii/2017/06_21_posylannia/dstu_8302.pdf

<https://cutt.ly/bUD8KV3>, <https://cutt.ly/uUD8Gm5>

Один автор

Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження. Поради молодим науковцям. Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.

Дубяга С.М. Педагогічні технології в початковій школі: навч.-метод. посіб. для студентів вищих навч. закладів напряму підготовки «Початкова освіта». Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького. Мелітополь, 2015. 160 с.

Кислий В.М. Організація наукових досліджень : навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2019. 224 с.

Шевченко Ю. М. Глосарій термінів до вивчення дисципліни «Духовно-моральний розвиток молодших школярів в крос-культурному просторі» [для студ. спеціальності «Початкова освіта»]. Мелітополь : МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2019. 50 с.

[Ochrana F.](#) Metodologie, metody a metodika vědeckého výzkumu. Univerzita Karlova, 2019. 150 s.

Два автори

Важинський С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень : Навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. 260 с.

Кадемія М. Ю., Шахіна І. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі: Навч. посібник. Вінниця, ТОВ «Планер». 2011. 220 с.

Три автори

Ладанюк А.П., Власенко Л.О., Кишенько В.Д. Методологія наукових досліджень. К.: Вид. Ліра-К., 2018. 352 с.

Лузан П.Г., Сопівник І.В., Виговська С.В. Основи науково-педагогічних досліджень. Київ: Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2010. 366 с.

Чотири і більше авторів

Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених : кол. моногр. / за заг. ред. Н.Г.Сорокіної, А.Є.Артюхова, І.О.Дегтяррової. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 171 с.

Артюх С.Ф., Лізан І.Я., Голопоров І.В., Несторук Н.А. Основи наукових досліджень: підручник. Х.: УПА, 2006. 277 с.

Багатотомний документ

Історія Національної академії наук України, 1941–1945 / [упоряд. Л. М. Яременко та ін.]. К. : Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2007. Ч. 2 : Додатки, 2007. 573 с.

Матеріали/тези конференції

Староста В.І., Русин В.В. Деякі засоби дистанційного навчання майбутніх учителів початкових класів під час пандемії Covid-19. Початкова освіта: історія, проблеми, перспективи: матеріали II-ї Міжн. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Ніжин, 21 жовтня 2021 р.). Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2021. С. 149-151.

Староста Володимир. Оцінка педагогами власного рівня допитливості, творчого інтересу та прагнення до творчих досягнень. Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : матеріали V Міжн. наук.-практ. Інтернет-конф. (м. Вінниця, 22-23 квітня 2021 р.). Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. Вип. 10. С. 316-320.

Словники

Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. К.: Либідь. 1997. 376 с.

Дисертації

Коваленко В.В. Використання WEB-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.10. Нац. акад. пед. наук України. Ін-т інформ. технологій і засобів навчання. 2018. 286 с.

Ростикус Н.П. Система ситуаційних вправ як засіб формування діалогічного мовлення учнів початкових класів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київський університет імені Бориса Грінченка. 2019. 368 с.

Автореферати дисертацій

Попадич О.О. Теорія і практика підготовки майбутніх учителів до формування правової компетентності учнів початкової школи. автореф. дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький національний університет. Хмельницький, 2021. 40 с.

Чужа Н.П. Формування естетичного досвіду молодших школярів засобами українських народних паремій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Нац. акад. пед. наук України. Ін-т проблем виховання. К., 2018. 23 с.

Частина книги, періодичного продовжуваного видання/стаття в журналі

Староста В.І., Шикітка Г.М. Мотивація професійної діяльності педагогів дошкільної та початкової освіти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота.* 2021. Вип. 2(49). С. 208-214. DOI: 10.24144/2524-0609.2021.49.208-214.

[Acar, Aylin; Kayaoglu, Mustafa Naci. MOODLE as a Potential Tool for Language Education under the Shadow of COVID-19. Eurasian Journal of Educational Research. 2020. Issue: 90. P. 67-82. Retrieved from: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1284359> \(accessed on 05.02.2021\).](#)

Електронні ресурси

Звіт ректора Ужгородського національного університету Смолянки Володимира Івановича за 2020 рік. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/31322> (дата звернення: 04.04.2021).

Ужгородський національний університет URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/> (дата звернення: 04.04.2021).

Болюбаш Н. М. Педагогічне тестування в системі LMS Moodle. *Інформаційні технології і засоби навчання.* 2017. Т. 60, № 4, С. 116-127. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1726> (дата звернення: 12.06.2021).

Cole, J., & Foster, H. (2007). Using MOODLE: Teaching with the Popular Open Source Course Management System (2nd ed.). Sebastopol, California: O'Reilly. 266 p. Retrieved from: <https://issuu.com/tparks/docs/moodle> (accessed on 05.01.2021).

Законодавчі та нормативні документи

Про організаційні заходи для запобігання поширенню коронавірусу COVID-19: Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.03.2020 № 406. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-organizacijni-zahodi-dlya-zapobigannya-poshirennyu-koronavirusu-s-ovid-19> (дата звернення: 15.03.2021).

Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25.04.2019 р. № 2704-VIII : станом на 19 квіт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19> (дата звернення: 15.03.2021).

Архівні документи

Наукове товариство ім. Шевченка. *Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України.* Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.

Автоматичне оформлення посилань за ДСТУ 8302:2015 онлайн

За допомогою сервісу «[Grafati](#)» можна оформлювати посилання для наукових і дипломних робіт, дисертацій і т. ін. онлайн. Програма генерує посилання відповідно до вимог стандарту. Щоб скористатися нею, перейдіть на [головну сторінку сайту](#), <https://www.grafati.com/uk/> оберіть ДСТУ 8302:2015 у списку стилів та заповніть поля у формі додавання джерела, попередньо обравши його тип.

5. ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

5.1. Порядок допуску курсових робіт до захисту

Студент здійснює підготовку й написання курсової роботи під керівництвом наукового керівника й зобов'язаний подавати йому роботу для перевірки в установлені терміни відповідно до індивідуального плану написання роботи.

Обов'язковим є публічний розгляд поточних результатів виконання роботи на засіданнях кафедри в упродовж навчального року та захист у спеціально створеній комісії кафедри. Електронний варіант курсової роботи (у форматі doc або rtf) подається студентом до бібліотеки кафедри/університету. **Таким чином, до публічного захисту допускається робота, яка здана на кафедру:** у переплетеному вигляді у встановлений термін з особистим підписом на останній сторінці. Така робота також має мати реєстраційний номер, дату та підпис методиста кафедри; позитивну рецензію наукового керівника:

Перевірка на унікальність проводиться на основі наданого електронного варіанту роботи у форматах *.docx (*.doc) або *.pdf, за допомогою системи «UNICHECK». UNICHECK (раніше UNPLAG) – це сервіс з перевірки робіт на ознаки плагіату, який вчасно надає підтримку своїм користувачам та може адаптувати систему відповідно до потреб навчальних закладів. В УжНУ здійснюється перевірка на виявлення збігів/ідентичності/схожості в текстах засобами сервісу перевірки на плагіат Unichек та StrikePlagiarism.com. Координатор: Товт Крістіна Робертівна. e-mail: Kristina.tovt@uzhnu.edu.ua.

Форма рецензії визначається кафедрою, і як правило, включає такі аспекти: аналіз наведеного обґрунтування актуальності теми курсової роботи; оцінка визначених у роботі об'єкта, предмета, мети та завдань дослідження, плану/змісту курсової роботи; оцінка конкретної особистої участі автора/студента в одержанні результатів, викладених у курсовій роботі; ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у роботі; теоретико-прикладної значущості отриманих результатів дослідження і рекомендацій з подальшого їх використання; оцінка структури роботи, мови, стилю, грамотності викладу наукового матеріалу; висновок щодо наявності в курсовій роботі позитивних моментів; узагальнений виклад таких переваг; висновок щодо наявності в роботі недоліків, виклад недоліків у систематизованому вигляді з відповідними конкретними прикладами; визначення впливу позитивних аспектів та недоліків на оцінку курсової роботи; остаточний висновок щодо ступеня відповідності курсової роботи тим вимогам, які ставляться до такого виду робіт у ЗВО – «повністю відповідає», «в основному відповідає», «повністю не відповідає»; пропозиція щодо можливої конкретної оцінки курсової роботи.

Рецензія може бути написана науковим керівником власноручно чи надрукована з обов'язковим зазначенням дати її написання та особистим підписом.

Увага! До захисту НЕ допускаються роботи, які не мають позитивної рецензії наукового керівника.

Студенту дається можливість ознайомитись з рецензією. Рецензія на курсову роботу повинна бути здана науковим керівником за 2 дні до захисту.

Типові помилки в написанні та оформленні роботи:

1. Зміст роботи не відповідає її завданням, або не розкриває тему цілком чи в її основній частині. Сформульовані розділи (підрозділи) не відбивають реальну проблемну ситуацію, стан об'єкта.

2. Робота містить багато граматичних і стилістичних помилок.

3. Мета дослідження не пов'язана з проблемою, сформульована абстрактно і не описує специфіку об'єкта і предмета дослідження.

4. Автор не виявив самостійності, робота являє собою компіляцію або плагіат.

5. Не зроблено глибокого і всебічного аналізу сучасних офіційних і нормативних документів, нової спеціальної літератури (останні 5-10 років) з теми дослідження.

6. Аналітичний огляд вітчизняних і зарубіжних публікацій з теми роботи має форму анотованого списку і не відбиває рівня досліджуваної проблеми.

7. Не розкрито зміст та організацію проведеного експериментального дослідження (його суть, тривалість, місце проведення, кількість обстежуваних, їхні характеристики), поверхово висвітлено стан практики.

8. Кінцевий результат не відповідає меті дослідження, висновки не відповідають поставленим завданням.

9. Відсутність або помилка посилань. Наприклад, у роботі немає посилань на першоджерела або вказані не ті, з яких запозичено матеріал; таблиці та рисунки пронумерованими з порушенням правил нумерації; не вказано посилання на джерела, з яких ці таблиці чи рисунки взято.

10. Бібліографічний опис джерел у списку літератури наведено довільно, без додержання вимог державного стандарту тощо.

5.2. Процедура проходження захисту та орієнтовні критерії оцінювання

Критерії оцінювання за національною шкалою та шкалою ECTS (табл. 2) розробляються та затверджуються кафедрою.

Таблиця 2

Критерії оцінювання за шкалою ECTS

Шкала ECTS	Орієнтовні критерії
А	Робота відповідає всім вимогам, немає суттєвих зауважень; обґрунтовано актуальність теми; тему розкрито повністю; робота має теоретичне й практичне значення; доповідь на захисті є логічною, змістовною, проголошена з вільним оперуванням матеріалу; рецензія позитивна; відповіді на питання членів комісії кафедри вичерпні й переконливі; робота повністю відповідає встановленим вимогам.
В	Робота відповідає всім вимогам, має практичне значення. Захист показав обізнаність студента в предметі дослідження.
С	Робота відповідає всім вимогам, але не має суттєвого та практичного

	значення. захист загалом засвідчив обізнаність студента в предметі дослідження
D	Робота загалом відповідає вимогам, але немає практичного значення. Робота має деякі зауваження. захист засвідчив не повну обізнаність студента в предметі дослідження.
E	Робота загалом відповідає вимогам, але немає практичного значення. Робота має суттєві зауваження. захист засвідчив суттєві недоліки та не повну обізнаність студента в предметі дослідження.
F	Робота не відповідає вимогам, має багато суттєвих зауважень. захист засвідчив відсутність необхідної підготовки студента, необізнаність студента в предметі дослідження. Необхідно доопрацювати роботу, але повторний захист можливий.
FХ	Робота не відповідає вимогам, захист показав відсутність необхідної підготовки студента та повну необізнаність студента в предметі дослідження. Тому повторний захист неможливий, студент повинен отримати нову тему.

Рекомендовані критерії оцінювання (згідно Ілійчук Л.В., 2019):

• **змісту курсової роботи:** актуальність обраної теми та ступінь її розробки; чіткість формулювання мети і завдань дослідження; повнота охоплення літературних джерел та наявність їх критичного огляду; творчий підхід до написання курсової роботи та самостійність викладу матеріалу; якість та ґрунтовність наукового, теоретичного, методологічного та практичного аналізу визначеної проблеми; логічність та аргументованість отриманих результатів; дотримання вимог до оформлення курсової роботи;

• **захисту курсової роботи:** якість викладу результатів дослідження і презентація курсової роботи; змістовність та логічність доповіді студента про результати дослідження; правильність і чіткість відповідей на запитання членів комісії.

Захист курсової роботи проводиться на відкритому засіданні комісії кафедри, як правило, у такій послідовності:

- оголошення прізвища, імені та по батькові студента, теми його роботи;
- доповідь студента (до 5 хвилин) про сутність роботи, отримані результати. При цьому можуть використовуватися різні форми візуалізації доповіді: мультимедійні проектори, аудіо-, відеоапаратура тощо;
- відповіді на запитання членів комісії кафедри по захисту курсових робіт;
- оголошення рецензії керівника або виступ керівника зі стислою характеристикою роботи студента, ступеня його самостійності у вирішенні завдань курсової роботи; сильні та слабкі сторони як майбутнього фахівця;
- відповіді студента на зауваження керівника роботи;
- оголошення голови комісії кафедри про закінчення захисту.

Студент під час захисту своєї роботи повинен у стислому вигляді:

- обґрунтувати актуальність теми та схарактеризувати структуру роботи;
- визначити об'єкт та предмет дослідження;

- висвітлити постановку проблеми за темою дослідження;
- стисло викласти найбільш важливі положення та основний зміст роботи;
- описати методику й результати дослідження;
- представити результати апробації роботи (за наявності);
- окреслити можливості практичного використання результатів роботи;
- визначити перспективи подальших досліджень з обраної тематики.

Доповідь студента на захисті курсової роботи – до 5 хвилин.

Студент готує до захисту ілюстративний матеріал у вигляді презентації за допомогою програмного продукту Microsoft Office PowerPoint та/або роздаткового матеріалу, який містить таблиці, графіки, діаграми, схеми тощо, на які посилається автор у своїй доповіді, а також основні висновки та пропозиції, сформульовані в результаті дослідження. Доповідь, необхідну кількість та зміст ілюстрацій студент визначає самостійно, але погоджує з науковим керівником (рекомендується з орієнтовного розрахунку 2 слайди на хвилину промови).

Типові помилки під час виступу: зловживання іноземною термінологією і поняттями, які ускладнюють сприйняття головної думки; надмірна гучність голосу чи монотонна інтонація, без акцентів на важливі моменти доповіді тощо (слухачі через кілька хвилин не сприймають таку мову); побудова складних речень з кількістю слів понад 14-15. Такі фрази не сприймаються через надмірно складну граматичну конструкцію; наявність слів-паразитів («так», «значить» тощо); надмірна кількість цифрової інформації.

Комісія кафедри по захисту курсових робіт оцінює:

- виступ студента на публічному захисті роботи;
- якість унаочнення виступу;
- відповіді на запитання.

За результатами захисту роботи комісія кафедри на своєму засіданні ухвалює рішення щодо оцінки кожної роботи індивідуально.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених : кол. моногр. / за заг. ред. Н.Г.Сорокіної, А.Є.Артюхова, І.О.Дегтярьової. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 171 с.
2. Важинський С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень : Навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. 260 с.
3. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження. Поради молодим науковцям. Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.
4. Глійчук Л.В. Методичні рекомендації до написання та захисту курсової роботи з педагогіки для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта». Івано-Франківськ: Місто НВ, 2019. 50 с.
5. Кислий В.М. Організація наукових досліджень : навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2019. 224 с.
6. Лузан П.Г., Сопівник І.В., Виговська С.В. Основи науково-педагогічних досліджень. Київ: Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2010. 366 с.
7. Староста В.І. Методологія наукових досліджень: навчально-методичний посібник для самостійної роботи здобувачів освіти. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. 64 с.
8. Староста Володимир. Педагогічні дослідження: Методичні матеріали для практичних занять та самостійної роботи студентів. Ужгород: Видавництво «ФОП Сабов А.М.», 2019. 32 с.
9. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.]. 5-е вид., стер. К. : Знання, 2006. 307 с.
10. Juszyk S. Metodológia empirického výskumu v spoločenských vedách. Bratislava : IRIS, 2006. 138 s.
11. [Ochrana F.](#) Metodologie, metody a metodika vědeckého výzkumu. Univerzita Karlova, 2019. 150 s.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Наукова періодика України. URL: <http://journals.urau.ua/>
2. [Державна науково-педагогічна бібліотека України](#) імені В.О. Сухомлинського. URL: <https://dnpb.gov.ua>.
3. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання: Нац. стандарт України. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/files/dstu-8302-2015.pdf>
4. МОН України URL: <https://mon.gov.ua>.
5. Наукові фахові видання України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/nauka/nauka/atestaciya-kadriv-vishoyi-kvalifikaciji/naukovi-fahovi-vidannya>.
6. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <https://nbuv.gov.ua>.

7. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти. Постанова Кабінету Міністрів України № 87 від 21 лютого 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
8. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» Наказ Мінекономіки № 2736 від 23.12.2020 р. – URL: <https://cutt.ly/zUDSSnq>
9. Приклади оформлення літературних джерел згідно ДСТУ 8302:2015. URL: <http://library.nlu.edu.ua/Biblioteka/sait/nauka/gost/spisok-DSTU.pdf>
10. Положення про академічну доброчесність в ДВНЗ «УжНУ». URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/12223>.
11. Положення про дипломну роботу (дипломний проект). URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/11106>.
12. Про авторське право і суміжні права: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
13. Про вищу освіту: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1556-18>.
14. Про захист персональних даних: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2297-17>.
15. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.
16. Про освіту: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
17. Реєстр наукових фахових видань України. URL: <http://resources.ukrintei.ua/refer/search>.

ДОДАТКИ

Додаток А Титульна сторінка курсової роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

КУРСОВА РОБОТА

на тему:

«НАЗВА ТЕМИ»

Студента ___ курсу
_____ форма навчання
напряму підготовки – _____
спеціальності – _____

(Прізвище, ім'я, по-батькові)

Керівник: _____
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS

Члени комісії	_____	_____
	(підпис)	(прізвище та ініціали)
	_____	_____
	(підпис)	(прізвище та ініціали)
	_____	_____
	(підпис)	(прізвище та ініціали)

Ужгород – 2022

Додаток Б

Проект змісту курсової роботи

(Розділи за обсягом бажано, аби були приблизно однаковими; рекомендований обсяг основного тексту 30-40 сторінок; нумерація сторінок наведена умовна)

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. НАЗВА РОЗДІЛУ	8
1.1. Назва підрозділу	8
1.1.1. Назва пункту (за наявності)	8
1.1.2. Назва пункту (за наявності)	12
1.2. Назва підрозділу	15
1.2.1. Назва пункту (за наявності)	15
1.2.2. Назва пункту(за наявності)	17
1.3. Назва підрозділу	19
РОЗДІЛ 2. НАЗВА РОЗДІЛУ	22
2.1. Назва підрозділу	22
2.2. Назва підрозділу	27
2.3. Назва підрозділу	33
ВИСНОВКИ	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	40
ДОДАТКИ (за наявності)	44

Додаток Д

Проект структури вступу курсової роботи

(Текст кілька рядків, опис **проблеми дослідження**)

Актуальність теми дослідження. (Текст 0,5-1 сторінка)

Ступінь наукового вивчення проблеми/аналіз останніх досліджень
(Текст 0,5-1 сторінка)

Метою роботи є

Дана мета зумовила постановку наступних дослідницьких завдань:
(3-4 завдання)

Об'єкт дослідження –

Предмет дослідження –

Методи дослідження

Структура та обсяг роботи. Курсова робота складається із вступу, двох розділів та висновків, списку використаних джерел (___ найменувань на __ ст.), додатку (на __ ст.). Загальний обсяг курсової роботи становить ___ сторінок, з яких ___ сторінки – основний текст. Робота містить ___ рисунків, ___ таблиць (з них у додатку ___ рис. та __ табл.).